

УДК 332.122(477)

Сергій Захарченко

Serhii Zakharchenko

РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ІНФРАСТРУКТУРИ ЯК ЧИННИК КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

THE LEVEL OF INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT AS A FACTOR OF COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN REGIONS

В умовах глобалізації та поглиблення євроінтеграційних процесів важливим напрямом підвищення конкурентоспроможності України та її регіонів є розвиток усіх видів інфраструктури. В цьому контексті у статті наведено оцінки різних видів інфраструктури за методологією міжнародного Інституту розвитку менеджменту, а саме: базової, технологічної, наукової, соціальної (за станом здоров'я і рівнем освіти населення) та екологічної (за станом навколишнього природного середовища). Показано проблеми в розвитку окремих видів інфраструктури та намічено шляхи їх вирішення.

Ключові слова: конкурентоспроможність регіону, інфраструктура (базова, технологічна, наукова), здоров'я і навколишнє середовище, освіта.

Постановка проблеми. В контексті Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (2015) і Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року особливо важливе значення має зміцнення інфраструктурного потенціалу регіонів. Це пов'язано з тим, що інфраструктура відіграє роль не тільки загальнофондової бази території, вона ще й «індукує» значний мультиплікативний ефект, забезпечуючи таким чином прискорений розвиток і підвищення конкурентоспроможності країни, регіонів, більшості видів економічної діяльності та суб'єктів господарської діяльності. Отже, оцінювання й аналіз інфраструктури регіонів України мають не тільки загальнонаукове, а й важливе практичне значення, оскільки можуть вивести і регіони, і державу загалом на новий рівень модернізаційного оновлення в євроінтеграційному просторі.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Питанням оцінювання та аналізу інфраструктурного потенціалу регіонів України в контексті підвищення їхньої конкурентоспроможності присвячено багато наукових праць. З-поміж них слід відзначити праці таких учених, як П. Беленький, І. Брикова, О. Васильєв, С. Ілляшенко, О. Кілієвич, Л. Ковальська, О. Ларіна, М. Левченко, Л. Петкова, А. Ходжаян та ін. Їхні напрацювання дають достатньо повне уявлення про конкурентний потенціал різних видів інфраструктури в регіональному розрізі. Водночас більшість із наявних оцінок не виходять за межі національного конкурентного простору, тоді як у сучасних умовах більше значення мають такі оцінки в межах міжнародного конкурентного простору.

Метою статті є оцінювання й аналіз конкурентного потенціалу різних видів інфраструктури регіонів України у міжнародному вимірі на основі методології фахівців міжнародного Інституту розвитку менеджменту (ІРМ – Швейцарія, Лозанна).

Виклад основного матеріалу дослідження. Фахівці ІРМ до основних факторів конкурентоспроможності країн і регіонів відносять фактори інфраструктури (108 індикаторів), ефективності бізнесу (64 індикатори), продуктивності економіки (65 індикаторів) та ефективності управління (67 індикаторів). При цьому кожен із факторів вони розподіляють на п'ять субфакторів [1].

Слід, однак, зазначити, що на сьогодні рівень теоретичного обґрунтування механізму впливу окремих факторів на конкурентоспроможність країн і регіонів є, на наш погляд, недостатнім.

І. В. Брикова роль окремих факторів у забезпеченні конкурентоспроможності регіонів пояснює на основі теорій міжнародної торгівлі, розміщення виробництва, економічного районування, територіально-виробничих комплексів тощо [2].

Ми ж вважаємо, що для цих цілей найбільше підходить теорія регіональної спеціалізації. Вона зводиться до того, що вигоди від спеціалізації зазвичай отримують ті регіони, суб'єкти господарювання яких мають відносно нижчий рівень виробничих і транспортних витрат, а отже, вищий рівень прибутковості. До речі, на цю обставину звертав увагу ще А. Маршалл. Згідно з його *теорією індустриальних районів*, яку він розробив у 1890 р., прибутковість, а отже, й конкурентоспроможність регіонів, визначається рівнем їх промислової спеціалізації [2, с. 39].

Оскільки спеціалізація регіону передбачає реалізацію товарів за його межами, в т. ч. й на міжнародному рівні, то це актуалізує теорію регіональної експортної спеціалізації, яку запропонували англійські дослідники Х. Армстронг та Дж. Тейлор [2, с. 37]. Вона базується на постулатах теорії відносних переваг: регіони спеціалізуються на тих сферах діяльності, для розвитку яких вони володіють необхідними конкурентними перевагами.

Фактор інфраструктури, як його представляють фахівці ІРМ, якраз є основою процесу формування конкурентних переваг регіонів, які в сукупності й визначають їх конкурентоспроможність. Це, передусім, пояснюється тим, що саме цей фактор значною мірою характеризує ресурсний потенціал регіонів.

На думку О. Г. Ларіної, здатність регіонів (як самостійних учасників глобального суперництва) акумулювати значний потенціал фінансових, інноваційних, інформаційних і людських ресурсів, що характеризується високим рівнем мобільності в межах міжнародних ринків факторів виробництва, значною мірою визначає їх міжнародну конкурентоспроможність [3, с. 6].

Щоправда, як справедливо зауважують З. Варналі та Р. Білик, для досягнення необхідного рівня конкурентоспроможності регіонів необхідними є координація та об'єднання відповідних груп ресурсів [4, с. 27].

Фахівці ІРМ вважають, що фактор інфраструктури формують такі субфактори: базової, технологічної та наукової інфраструктури, здоров'я і навколишнього середовища та освіти.

Для підтримання й нарощування конкурентоспроможності регіонів з потужним ресурсомістким сектором економіки важливе значення має субфактор базової інфраструктури. Його конкурентний потенціал визначають такі складові (з їх характеристиками), як: просторовий базис (територія), земельні, лісові та водні ресурси, трудові ресурси (у їх співвідношенні з непрацевдатним населенням, яке характеризує т. зв. демографічне навантаження), доступність до товарів та джерел енергії, розмір внутрішнього ринку, розвиненість транспортної та енергетичної інфраструктури тощо. Ми вважаємо, що до складових цього субфактора слід ще долучити й мінерально-сировинні, в т. ч. й паливні, ресурси.

Натомість, у регіонах з розвиненим інноваційним сектором субфактор базової інфраструктури і його складові не справляють вирішального впливу на формування у них довготривалих конкурентних переваг. Ефективне формування останніх у таких регіонах забезпечують набуті (розвинені в регіонах) фактори. Ще А. Маршалл до таких факторів відносив висококваліфікованих робітників, ефективні фірми-партнери та додаткові можливості міжфірмового поділу праці [2, с. 39]. Він також вважав, що ці фактори виростають у результаті специфічної «локальної промислової атмосфери», яка формується в регіоні. З позицій сучасної теорії конкуренції М. Портера – це, передусім, інноваційні фактори, зокрема інформаційні технології [5, с. 129–133].

Роль інноваційних факторів у розвитку й підвищенні конкурентоспроможності регіонів зростає ще і в результаті «довгих хвиль» у розвитку економіки країни та регіонів. Річ у тому, що кожна нова хвиля формує специфічний технологічний уклад, в основі якого лежать базові інновації. Так, базовими інноваціями п'ятого технологічного укладу є інформаційні технології, шостого (перспективного) – нано- та біотехнології.

Інноваційні фактори так чи інакше «зав'язані» на інформацію, яка має здатність до поширення у просторі. Виходячи з цього, шведський вчений Т. Хегерстранд запропонував модель «дифузії нововведень», в якій виділив чотири стадії або «хвилі нововведень»: 1) *виникнення* або зародження дифузійного процесу; 2) *справжня дифузія* інновацій, яка приводить до утворення нових центрів розвитку; 3) *накопичення* потенціалу розвитку території; 4) *насичення*, тобто підйом розвитку території до максимуму за існуючих умов. При цьому дифузія може бути трьох типів: дифузія розширення (коли інновація рівномірно поширюється в усіх напрямках від центру її генерування), дифузія переміщення (поширення в певному напрямку або за якою-небудь ознакою) й дифузія змішаного типу. Власне, у просторі, за Хегерстрандом, інновації поширюються у трьох напрямках: від розвинених економічних районів до периферійних територій; від центрів найвищого ієрархічного рівня до центрів найнижчого рівня; від великих міст у приміські зони [6].

Згідно з теорією Т. Хегерстранда інновації мають здатність до швидкого поширення в обмеженій кількості регіонів. У зв'язку з цим французький регіоналіст Ф. Перру вважав, що нововведення стимулюють утворення агломерацій інноваційного типу – «полюсів зростання» – навколо пропульсивної (інноваційної) галузі. Такі полюси зазвичай справляють позитивний мультиплікаційний вплив на територію довкола них. Водночас Перру підкреслював, що значна нерівномірність у поширенні нововведень може мати й негативні наслідки, оскільки вона має здатність поглиблювати регіональну асиметрію економічного розвитку країни [2, с. 41].

Для запобігання цьому й вибору перспективних траєкторій інноваційного розвитку вітчизняної економіки С. М. Ілляшенко розробив спеціальний алгоритм, який передбачає урахування інноваційного потенціалу окремих регіонів [7].

Зростання ролі інноваційних факторів у досягненні конкурентних переваг має підсилюватися інвестиційними вливаннями в регіон. А це можливо за умови створення у ньому сприятливого інвестиційного клімату, його інвестиційної привабливості.

Фахівці ІРМ до інноваційних факторів відносять, зокрема, технологічну (зв'язок, Інтернет-комунікації тощо) та наукову інфраструктуру і виділяють їх як окремі субфактори інфраструктури. Технологічну інфраструктуру регіонів, на їх думку, формують і характеризують: сфера зв'язку, особливо Інтернет-комунікації, рівень технологічної кооперації, забезпеченість регіонів інженерними кадрами та фінансами для подальшого розвитку цього виду інфраструктури.

Щодо Інтернет-комунікацій варто зауважити, що вони, ще більшою мірою, ніж розвиток сучасної транспортної інфраструктури, знижують роль просторового чинника в розвитку й розміщенні продуктивних сил та в процесах технологічної кооперації підприємств.

Важливу, і навіть вирішальну, роль у формуванні конкурентоспроможності регіонів відводить науковій інфраструктурі М. О. Левченко [8]. До інституційних передумов її зміцнення він, зокрема, відносить заходи з охорони інтелектуальної власності, сприятливі умови для накопичення основних засобів науково-дослідних організацій та практики їх прискореної амортизації, можливість списання збитків від науково-дослідних робіт, що не дали результатів.

Фахівці ІРМ параметри наукової інфраструктури регіонів визначають, передусім, за кількістю фахівців, які виконують науково-дослідні роботи (НДР), за обсягами витрат на ці роботи та за їх результативністю [1].

Якість трудового потенціалу, точніше – людського капіталу регіону, значною мірою визначається субфакторами здоров'я і навколишнього середовища та освіти, які репрезентують індикатори відповідних фінансових витрат, забезпеченості цих сфер діяльності кваліфікованими кадрами, індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП) тощо.

В сучасних умовах особливо важливими конкурентними характеристиками регіонів є забезпеченість їх висококваліфікованими кадрами. Причому слід мати на увазі, що кваліфіковані кадри, й особливо креативні працівники, прагнуть «втекти» з неконкурентоспроможних регіонів [9, с. 39].

Стан довкілля останнім часом все більше лімітує економічний розвиток регіону та рівень його конкурентоспроможності – через зростання обсягів шкідливих викидів у повітряний і водний басейни та ґрунт, виробничих і побутових відходів і загальне скорочення біологічно продуктивного простору.

Щоб виявити, які субфактори та індикатори, що їх характеризують, сприяють чи, навпаки, гальмують процес підвищення конкурентоспроможності регіонів, необхідно застосувати спеціальну методику їх оцінювання та аналізу [10].

Ця методика (щодо оцінювання конкурентного потенціалу інфраструктури регіонів та її окремих видів) передбачає розрізнення індикаторів-стимуляторів та індикаторів-дестимуляторів; перші, зрозуміло, впливають на зростання їх потенціалу, другі, навпаки, – на його зниження. Для зіставлення різних за вимірниками індикаторів використовується процедура стандартизації (нормалізації) за Паттерн-методом. Оцінки індикаторів-стимуляторів (KCH_i^+) одержуються на основі співвідношення (у відсотках) фактичних (x_i) і максимальних (x_{max}) значень індикаторів за такою формулою:

$$KCH_i^+ = \frac{x_i}{x_{max}} \times 100 \quad (1)$$

Відповідно, оцінки індикаторів-дестимуляторів (KCH_i^-) одержуються за співвідношенням мінімальних (x_{min}) і фактичних значень індикаторів:

$$KCH_i^- = \frac{x_{min}}{x_i} \times 100 \quad (2)$$

Наш підхід до оцінювання конкурентного потенціалу інфраструктури регіонів у міжнародному вимірі (KCM_i) передбачає також використання процедури «зважування» i -го індикатора національної конкурентоспроможності інфраструктури регіону (KCH_i) – за співвідношенням значень i -го індикатора даної країни і країни-лідера (D_i):

$$KCM_i = KCH_i \times D_i \quad (3)$$

Крім того, методологія ІРМ щодо конкурентного оцінювання фактора та субфакторів інфраструктури нами суттєво модифікована в плані заміни частини експертних показників на статистичні, як такі, що практично позбавлені суб'єктивного впливу. Отже, правомірним є застосування замість «вагових індикаторів» (площі орних земель, парку обчислювальної техніки тощо) питомих і відносних (у розрахунку на одну особу, у відсотках до більш загальних показників тощо).

Значення агрегованих індексів субфакторів і загалом фактора інфраструктури (\overline{KC}_i) розраховувалися як проста середня арифметична з n часткових коефіцієнтів (KC_i) за такою формулою:

$$\overline{KC}_i = \sum_{i=1}^n KC_i / n. \quad (4)$$

В результаті були одержані оцінки конкурентного потенціалу інфраструктури регіонів України за окремими її видами та індикаторами ІРМ за 2012 рік. При цьому були використані матеріали ІРМ, Держслужби статистики України та Міжнародного інституту менеджменту (Київ).

Згідно з проведеними розрахунками за субфактором базової інфраструктури найкращі позиції в рейтингу конкурентоспроможності регіонів України займає Одеська область (в середньому 30,6 % від найвищих значень індикаторів країн – лідерів рейтингу ІРМ), яка виділяється та тлі інших регіонів за індикаторами торговельної та рекреаційної інфраструктури, інфраструктури для розвитку малого бізнесу, авіаційних та морських перевезень, забезпеченості продуктами нафтоперероблення. Другу позицію займає Київ (28,5 %), який має достатню «міжнародну вагу» за індикаторами водозабезпечення, торговельної інфраструктури, розвитком малого бізнесу (в контексті урбанізаційних процесів), демографічним навантаженням, інфраструктурою авіаперевезень тощо. На третьому місці – АР Крим (27,4 %), яка має високі значення за індикаторами запасів мінеральних ресурсів (на душу населення), якості транспортної інфраструктури (зокрема портової і повітряних сполучень), ефективності енергетичної інфраструктури. А найнижчі позиції в рейтингу конкурентоспроможності регіонів України за індикаторами базової інфраструктури займають Рівненська (21,1 %), Черкаська (21,6 %) та Хмельницька (21,9 %) області. Для них більшою чи меншою мірою характерне значне демографічне навантаження, недостатній розвиток інфраструктури повітряних сполучень, малі інвестиції в основний капітал транспорту і зв'язку, несприятливе співвідношення щодо виробництва і споживання енергетичних матеріалів.

За субфактором технологічної інфраструктури провідні позиції в рейтингу конкурентоспроможності регіонів України займають: Київ (в середньому 81,9 % від найвищих значень індикаторів субфактора) – за більшістю індикаторів, хоча його позиції, як для столиці, є слабкими за експортом інноваційної продукції; Одеська область (45,7 %) – за індикаторами інвестицій в основний капітал діяльності зв'язку, забезпеченості населення телефонними апаратами, кількості абонентів Інтернету тощо; Донецька область (44,1 %) – за індикаторами інфраструктури мобільного зв'язку, парку обчислювальної техніки, фінансування інноваційних витрат промисловими підприємствами; Харківська (43,3 %) та Дніпропетровська (42,1 %) області – за індикаторами парку обчислювальної техніки, кількості абонентів мережі Інтернет тощо. А аутсайдерами за рівнем розвитку технологічної інфраструктури є Рівненська (30,8 %), Закарпатська (31,1 %) та Чернівецька (31,3 %) області. З них тільки Закарпатська область має достатньо високі показники за доступністю до Інтернету в школах та часткою експорту інноваційної продукції, хоча самі обсяги експорту є незначними.

За субфактором «Наукова інфраструктура», як і за субфактором «Технологічна інфраструктура», найкращі позиції в рейтингу конкурентоспроможності регіонів України за більшістю індикаторів займає м. Київ (в середньому 59,5 % від найвищих значень індикаторів субфактора). Це й зрозуміло, оскільки тут знаходяться провідні установи НАН України і досить потужним є сектор вузівської та галузевої науки. Другу позицію займає Харківська область (33,0 %) – абсолютний лідер за загальним обсягом витрат на НДР (у відсотках до ВРП) і другий регіон за більшістю індикаторів. На третє місце завдяки значним обсягам витрат на НДР, в т. ч. й бізнесу, значній чисельності наукових кадрів, в т. ч. лауреатів державних премій, та високому рівню дотримання права інтелектуальної власності вийшов Севастополь (23,7 %). Найнижчі показники розвитку наукової інфраструктури мають регіони, в яких слабо розвинена або зовсім не представлена академічна наука, а інноваційна діяльність на промислових підприємствах є недостатньо активною; це – Чернігівська (10,60 %), Рівненська (10,61 %) та Кіровоградська (10,71 %) області.

За субфактором «Здоров'я і навколишнє середовище» найкращі позиції в рейтингу конкурентоспроможності регіонів України займають: Севастополь (в середньому 40,6 % від найвищих значень

індикаторів субфактора), виділяючись за ІРЛП, енергоємністю ВРП, часткою житла, обладнаного водопроводом, тощо, а також – АР Крим (39,7 %) – за кількістю вперше в житті зареєстрованих випадків захворювань, питомою вагою житла, обладнаного водопроводом, використанням поновлюваних джерел енергії, часткою підприємств, що впроваджують «зелені» технології, дотриманням екологічного законодавства тощо) та Волинська область (38,5 %) – за незначними викидами діоксиду вуглецю на 1 км² території, часткою підприємств, що впроваджують «зелені технології», тощо. Останні місця в рейтингу за цим субфактором займають такі області: Донецька (29,7 %) – через незначні обсяги фінансування охорони здоров'я (до ВРП), значну кількість випадків вперше зареєстрованих захворювань, найвищу смертність дітей до одного року, високу водоемність ВРП, недостатнє використання поновлюваних джерел енергії, найбільший екологічний слід і малу площу біологічно продуктивного простору; Київська (32,0 %) – через невисокі значення більшості індикаторів, значну водоемність ВРП, низький рівень дотримання екологічного законодавства; Івано-Франківська (30,6 %) – через високий рівень захворюваності населення, енергоємності ВРП, викидів діоксиду вуглецю.

І за субфактором «Освіта» найвищі позиції в рейтингу конкурентоспроможності займають такі регіони України: м. Київ (в середньому 79,4 % від найвищих значень індикаторів субфактора), що виділяється за більшістю індикаторів, зокрема – часткою зайнятого населення, що має повну вищу освіту, кількістю студентів, аспірантів і докторантів; Львівська область (64,8 %), що випереджає більшість регіонів за індикаторами чисельності випускників ЗОШ, які мають високий рівень знань з англійської мови, кількості студентів у ВНЗ I-IV рівнів акредитації, кількості аспірантів та випускників-магістрів; Чернівецька область (63,0 %), що має відносно значні видатки на освіту з місцевих бюджетів, малу кількість учнів у розрахунку на одного вчителя тощо. Замикають рейтинг за освітнім субфактором Луганська (48,3 %) та Дніпропетровська (48,8 %) області, в яких відносно малі витрати місцевих бюджетів на освіту, велика кількість учнів у розрахунку на одного вчителя та мала частка зайнятих, що мають повну вищу освіту, а також Миколаївська область (49,3 %) – з відносно низькими показниками частки учнів, які навчаються у денних загальноосвітніх закладах, та рівня знань учнів з англійської мови.

В підсумку, за фактором «Інфраструктура» найвищі позиції в рейтингу конкурентоспроможності регіонів України прогнозовано займають: Київ (57,6 % – за середнім значенням субфакторів), що утримує першість за усіма субфакторами, крім субфактора здоров'я та навколишнього середовища (6-е місце) і базової інфраструктури (2-ге), та Харківська область (40,2 %), що має високорозвинену технологічну та наукову інфраструктуру й освітній комплекс. Третю позицію займає Севастополь (37,4 %) – в основному за рахунок субфактора здоров'я і навколишнього середовища (табл. 1).

Найнижчі показники конкурентоспроможності за фактором «Інфраструктура» мають Луганська (30,3 % – через низькі індикатори освітньої і технологічної інфраструктури та здоров'я населення і стану довкілля), Івано-Франківська (31,0 % – через низькі показники здоров'я населення, недостатній розвиток наукової і технологічної інфраструктури) та Вінницька (31,3 % – в основному через низькі індикатори технологічної та наукової інфраструктури) області.

Оцінки й аналіз конкурентного потенціалу окремих видів (підсистем) інфраструктури регіонів України наведені також у звіті представництва Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні [11], в підсумкових документах круглого столу «Стан та перспективи розвитку інфраструктури регіонів України» [12] та у працях окремих авторів [13–16]. Однак у всіх них немає принципових розбіжностей щодо оцінювання стану інфраструктури регіонів України та її окремих видів.

Висновки. Як показало наше дослідження і дослідження інших авторів, у більшості регіонів України складові базової (виробничої), інноваційної, соціальної та екологічної інфраструктури знаходяться в незадовільному стані.

Що стосується, зокрема, транспортної інфраструктури, то основними її проблемами є незадовільний стан доріг та високий рівень морального і фізичного зносу матеріально-технічної бази.

Основними проблемами технологічної інфраструктури виступають зношеність основних фондів і недостатній рівень покриття мережею Інтернет багатьох територій, особливо в сільській місцевості.

Наукова інфраструктура є найслабшою в регіонах, в яких немає установ НАН України, малими є обсяги асигнувань на НДР, а інноваційна діяльність на промислових підприємствах ледве жевріє.

Проблемами екологічної інфраструктури на регіональному рівні є недостатній контроль за дотриманням нормативів викидів найбільшими промисловими забруднювачами, недотримання санітарно-епідеміологічних норм при будівництві нових об'єктів, а також неналежна фінансова підтримка заходів, спрямованих на покращення екобезпеки навколишнього природного середовища.

Таблиця 1

**Конкурентоспроможність регіонів України за фактором
«Інфраструктура» та його субфакторами**

Область	Показники конкурентоспроможності						Ранг регіонів					
	за субфакторами					за фактором	за субфакторами					за фактором
	базової інфраструктури	технологічної інфраструктури	наукової інфраструктури	здоров'я і навколишнього середовища	освіти		базової інфраструктури	технологічної інфраструктури	наукової інфраструктури	здоров'я і навколишнього середовища	освіти	
АР Крим	27,44	37,23	14,47	39,72	50,99	33,97	3	10	12	2	22	10
Вінницька	22,85	34,02	11,86	33,67	53,89	31,26	21	18	17	21	18	25
Волинська	23,04	32,20	11,73	38,54	56,46	32,39	19	23	18	3	10	16
Дніпропетровська	26,46	42,08	17,99	33,42	48,76	33,74	8	5	5	24	26	11
Донецька	26,65	44,11	15,32	29,70	49,79	33,11	7	3	9	27	23	13
Житомирська	21,96	41,79	11,19	37,60	54,70	33,45	24	6	22	7	15	12
Закарпатська	24,84	31,10	12,17	34,68	55,83	31,72	13	26	16	19	12	23
Запорізька	24,52	41,77	17,46	36,95	51,52	34,44	14	7	7	11	20	6
Івано-Франківська	22,38	32,33	10,98	32,8	56,52	31,00	22	22	23	25	9	26
Київська	25,57	36,85	14,69	31,99	49,64	31,75	10	11	11	26	24	21
Кіровоградська	24,38	32,2	10,71	37,87	54,04	31,84	15	23	25	5	16	19
Луганська	24,03	33,11	11,37	34,50	48,32	30,27	16	19	21	20	27	27
Львівська	25,13	35,65	19,99	33,55	64,76	35,82	12	14	4	22	2	5
Миколаївська	26,85	41,47	17,77	35,02	49,3	34,08	6	8	6	17	25	9
Одеська	30,60	45,70	15,05	34,97	56,3	36,52	1	2	10	18	11	4
Полтавська	25,92	34,64	13,04	35,81	51,38	32,16	9	17	15	16	21	17
Рівненська	21,11	30,81	10,61	36,63	58,37	31,51	27	27	26	13	7	24
Сумська	23,51	39,86	15,92	37,31	53,96	34,11	17	9	8	8	17	8
Тернопільська	22,23	32,75	10,91	37,27	62,23	33,08	23	20	24	9	4	14
Харківська	27,18	43,25	33,02	36,43	61,19	40,21	5	4	2	15	5	2
Херсонська	23,49	32,46	11,59	37,08	55,54	32,03	18	21	19	10	13	18
Хмельницька	21,87	35,84	11,46	36,56	57,81	32,71	25	12	20	14	8	15
Черкаська	21,58	35,29	13,58	33,46	54,92	31,77	26	16	14	23	14	20
Чернівецька	25,23	31,32	14,01	38,07	62,99	34,32	11	25	13	4	3	7
Чернігівська	23,02	35,32	10,60	36,83	52,90	31,73	20	15	27	12	19	22
м. Київ	29,49	81,87	59,54	37,81	79,40	57,62	2	1	1	6	1	1
м. Севастополь	27,40	35,67	23,71	40,61	59,65	37,41	4	13	3	1	6	3
Україна (ІРМ-2012)	23,98	41,62	19,54	33,65	54,96	34,75	52	53	42	59	34	51

Джерело: розраховано автором за даними міжнародного Інституту розвитку менеджменту (Швейцарія, Лозанна) [1], Державної служби статистики України та Міжнародного інституту менеджменту (Київ).

Освітня та медична інфраструктура регіонів мають схожі проблеми, такі як недофінансування, нестача висококваліфікованих кадрів, низька обізнаність населення стосовно послуг, які надають їхні установи й заклади.

Щоб покращити стан інфраструктури регіонів України і підвищити рівень їхньої конкурентоспроможності та держави загалом необхідно застосувати відповідний механізм державного управлінського впливу, а також мотиваційні механізми активізації підприємницької діяльності у цьому сегменті економіки.

Список використаної літератури

1. World Competitiveness Yearbook 2012. IMD [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.imd.org/research/publications/wcy/index.cfm>
2. Брикова І. В. Концепція міжнародної конкурентоспроможності національного регіону та її практичний вимір / І. В. Брикова // Міжнародна економічна політика. – 2006. – № 4. – С. 29–53.
3. Ларіна О. Г. Міжнародна конкурентоспроможність регіонів в глобальних умовах розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.02 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / О. Г. Ларіна ; ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». – К., 2013. – 20 с.
4. Варналій З. Пріоритети зміцнення конкурентоспроможності регіонів як складової забезпечення економічної безпеки України / З. Варналій, Р. Білик // Теоретичні та прикладні питання економіки : зб. наук. праць. – 2014. – № 1 (28). – С. 25–35.
5. Портер М. Конкуренція / Майкл Э. Портер ; пер. с англ. – М. : Вільямс, 2005. – 496 с.
6. Hagerstrand T. Innovation diffusion as a spatial process / T. Hagerstrand. – Chicago: University of Chicago Press, 1967. – 350 p.
7. Ілляшенко С. М. Міжнародні аспекти конкурентоспроможності регіонів України і їх урахування при обґрунтуванні траєкторій інноваційного розвитку / С. М. Ілляшенко // Механізм регулювання економіки : зб. наук. праць. – 2010. – № 3, т. 2. – С. 59–65.
8. Левченко М. О. Фактори підвищення конкурентоспроможності регіону в умовах глобалізації економіки [Електронний ресурс] / М. О. Левченко. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/39_VSN_2014/Economics/13_179155.doc.htm
9. Кілієвич О. Конкурентоспроможність регіонів у контексті глобалізації та євроінтеграційних процесів / Олександр Кілієвич // Національна безпека і оборона. – 2008. – № 4. – С. 37–40.
10. Захарченко С. В. Научно-методические основы оценки конкурентоспособности регионов Украины в национальном и международном измерении при формировании инновационной модели развития / С. В. Захарченко // Украина и ее регионы на пути к инновационному обществу : [монография] / под общ. ред. В. И. Дубницкого, И. П. Булеева. – [в 4 т.]. – Донецк : Юго-Восток, 2011. – Т. 2. – С. 103–139.
11. Стан та перспективи розвитку інфраструктури регіонів України [Електронний ресурс] / Фонд ім. Фрідріха Еберта. Представництво в Україні. – К., 2014. – 116, [1] с. – Режим доступу : <http://www.fes.kiev.ua/new/wb/media/InfraSTRUKTURA.pdf>
12. Інфраструктура регіонів України: чи є світло в кінці тунелю? [Електронний ресурс] / Поліський фонд міжнар. та регіон. дослідж. – Чернігів, 2014. – Режим доступу : <http://pfirs.org/novini-fondu/chitaj/item/28-infrastruktura-rehioniv-ukrainy-chy-ie-svitlo-v-kintsi-tuneliu.html>
13. Васильєв О. В. Методологія і практика інфраструктурного забезпечення функціонування і розвитку регіонів України : монографія / Васильєв О. В. – Харків : ХНАМГ, 2007. – 341 с.
14. Інфраструктурне забезпечення конкурентної економіки регіонів (методологія і механізми) / ред. кол. : П. Ю. Беленький (наук. ред.) та ін. – Львів : ІРД НАН України, 2002. – 308 с.
15. Ковальська Л. Л. Оцінка конкурентоспроможності регіону та механізми її підвищення : монографія / Л. Л. Ковальська. – Луцьк : Надстир'я, 2007. – 419, [1] с.
16. Міжнародна конкурентоспроможність країни та регіону в системі національного економічного розвитку : монографія / [Петкова Л. О., Ходжаян А. О., Задувайло Л. М. та ін.] ; за заг. ред. Л. О. Петкової. – Черкаси : ЧДТУ, 2011. – 267 с.

References

1. World Competitiveness Yearbook 2012. IMD [Internet]. Available from: <http://www.imd.org/research/publications/wcy/index.cfm>
2. Brykova, I. (2006) Concept of international competitiveness of national regions and its practical dimension. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, (4), pp. 29–53.
3. Larina, O. (2013) International competitiveness of regions in terms of global development: thesis for Ph.D. by the specialty 08.00.02 "World Economy and International Economic Relations". Kyiv: Kyiv. Nats. Econ. Un-t im. Vadyrna Hetmana, 20 p.
4. Varnaliy, C. and Bilyk, R. (2014) Priorities of strengthening regional competitiveness as a part of economic security in Ukraine. *Theoretychni ta prykladni pytannya ekonomiky*, 1 (28), pp. 25–35.
5. Porter, M. (2005) Competition. Moscow: Williams, 496 p.
6. Hagerstrand, T. (1967) Innovation diffusion as a spatial process. Chicago: University of Chicago Press, 350 p.
7. Illyashenko, S. (2010) International aspects of the competitiveness of Ukrainian regions and taking them into account in substantiating trajectories of innovative development. *Mehanizm rehulyuvannya ekonomiky*, 3 (2), pp. 59–65.
8. Levchenko, M. (2014) Factors increasing regional competitiveness in a globalized economy [Internet]. Available from: http://www.rusnauka.com/39_VSN_2014/Economics/13_179155.doc.htm

9. Kiliyevych, A. (2008) Competitiveness regions in the context of globalization and European integration processes. *Natsionalna bezpeka i oborona*, (4), pp. 37–40.
10. Zakharchenko, S. (2011) Scientifically-methodical bases of an estimation competitiveness of Ukrainian regions in national and international dimension in the formation of an innovative development model. Donetsk: Yugo-Vostok. Vol. 2, pp. 103–139.
11. Friedrich Ebert Foundation in Ukraine (2014) The state and prospects of infrastructure development of Ukrainian regions [Internet]. Available from: <<http://www.fes.kiev.ua/new/wb/media/InfraSTRUKTURA.pdf>>
12. Infrastructure of Ukrainian regions: is there light at the end of the tunnel? (2014) [Internet] Polissya Foundation for International and Regional Studies. Available from: <<http://pfirs.org/novini-fondu/chitaj/item/28-infrastruktura-rehioniv-ukrainy-chy-ie-svitlo-v-kintsi-tuneliu.html>>
13. Vasiliev, O. (2007) Methodology and practice of infrastructure functioning and development of Ukrainian regions. Kharkiv: HNAMEH, 341 p.
14. Infrastructure providing of competitive economy of regions (methodology and mechanisms) (2002). In: M. Belenky et al. (Eds). Lviv: IRD NAN Ukrainy, 308 p.
15. Kovalska, L. (2007) Evaluation of the competitiveness of the region and mechanisms to improve it. Lutsk: Nadstyr'ya, 419 p.
16. Petkova, L., Hodzhayan, A., Zaduvaylo, L. et al. (2011) International competitiveness of the country and the region in national economic development. Cherkasy: Cherkasy State Technological University, 267 p.

Serhii Zakharchenko

**THE LEVEL OF INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT
AS A FACTOR OF COMPETITIVENESS OF UKRAINIAN REGIONS**

Within the processes of globalization and deepening of integration the development of all kinds of infrastructure is the most important approach to improve the competitiveness of Ukraine and its regions.

The infrastructure not only plays a role of general stock base of the territory but it also has a significant impact on other sectors of Ukrainian economy, that's why its regional evaluation and analysis are not only scientifically but also practically important.

The aim of the article consists in assessment and analysis of competitive potential of Ukrainian regions infrastructure based on the methodology of International Institute for Management Development (IMD-Lausanne).

According to IMD-Lausanne methodology the infrastructure is analyzed by subfactors of basic, technological and scientific infrastructure, health and environment and education. Taking into account infrastructure factors, we consider that leading positions in the ranking of Ukrainian regions competitiveness are occupied by Kyiv region which holds the first position in almost all subfactors and Kharkiv region which has a highly innovative infrastructure.

Our and other researches show that the level of infrastructure development in most Ukrainian regions is insufficient (according to European standards).

The establishment of a proper management mechanism to work with competitive potential will improve the infrastructure of Ukrainian regions.

Keywords: *competitiveness of region, infrastructure (basic, technological, scientific), health and environment, education.*

Рецензенти: Л. О. Петкова, д.е.н., професор, завідувач кафедри міжнародної економіки Черкаського державного технологічного університету; В. А. Шпильовий, д.е.н., доцент, Черкаська філія ПВНЗ «Європейський університет».